

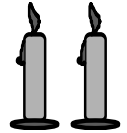
שבת קודש עקב

מפטירים:
"וַתֹּאמֶר צִיּוֹן עֲזַבְנִי ה'"
(ישעיהו מט' – י"ד)

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בס"ד
שנה שנים עשר גיליון מספר 46
ה' תשס"ז

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת השבת: 19:14
יציאת השבת: 20:14

מהלכות ברכות הקשת והזומה סימן רכט' עפ"י מרן בשו"ע ופוסקים אזורנים

הקדמה

כתב הטור הרואה הקשת אומר "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית, ונאמן בבריתו וקיים במאמרו" ואסור להסתכל בו הרבה. בבית יוסף הביא, כי מקור הדברים במסכת ברכות נט. אומנם התוספות שם כתבו שאומר ברוך אתה ה' נאמן בבריתו וקיים בשבועתו וזוכר הברית אבל הר"ף מג: והרמב"ם בפרק י' מהלכות – טז' כתבו כמו שכתב הטור, ולדברי הכל אין חתימה בברכה זו. ומה שכתב הטור "אסור להסתכל בו הרבה" כתב הבית יוסף כי המקור לזה הוא במסכת חגיגה טז. "כל שאינו חס על כבוד קונו" – מאי היא רבי אבא אמר זה המסתכל בקשת ובתר הכי אמרינן דהמסתכל בקשת עיניו כהות ומפרש הטור שלא אסרו אלא דווקא להסתכל בו הרבה וכן כתב ר' דוד אבודרהם וזה לשונו: נשאל הרא"ש איך מסתכלים בקשת כשמברכים והא אמרינן שהמסתכל בקשת עיניו כהות. והשיב שאין המסתכל כרואה, כי המסתכל מוסיף ומדקדק בהבטתו יותר מהרואה ואסור.

פרטי הלכה

- א. הרואה הקשת, אומר: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן בבריתו וקיים במאמרו" ואסור להסתכל בו ביותר. (מרן בשו"ע) והמסתכל בו ביותר, עיניו כהות, אלא רואה ומברך. (משנה ברורה)
- ב. אם ראה את הקשת עוד פעם אפילו בתוך שלושים יום, חוזר ומברך ולא כמו ברכות הראיה אחרות אשר לגבם ההלכה היא שמברך פעם אחת בחודש, מפני שכאן הקשת שביד עליה חלפה והלך לה, וזה דומה לברכת רעמים. (משנה ברורה)
- ג. נאמן בבריתו – כלומר שלא יעבירונו אף על פי שרבו הרשעים, וקיים במאמרו אפילו אם לא היה הברית כיון שאמר בדבור בלבד, ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ ברור הוא יקיים מאמרו. (משנה ברורה)
- ד. אין כדאי להגיד לחבירו שיש קשת מטעם מוציא דבה. (משנה ברורה) אך מותר לומר לחבירו שיש קשת, כדי שיברך עליה. (ילקוט יוסף ג')
- ה. מברך על הקשת אפילו אם רואה חלק ממנה. אבל הרואה את הקשת בתוך שלולית מים וכדומה וכן אם אינו רואה את הקשת בעצמה, מפני שיש איזה דבר המסיר לראותה, וכן הרואה את הקשת דרך מראה, אינו מברך עליה. (ילקוט יוסף ג')
- ו. אם רואה את הקשת דרך חלון ביתו, או דרך חלון המכונית, מברך עליה, אפילו שיש הפסק של זכוכית. (ילקוט יוסף ג')

הקדמה

כתב הטור הרואה חמה בתקופתה והוא מעשרים ושמונה שנה לעשרים ושמונה שנה והתקופה בתחילת ליל ד' כשרואה אותה ביום ד' בבוקר מברך ברוך עושה מעשה בראשית וכן מברך גם כן כשרואה לבנה בטהרתה וכוכבים במשמרותם ומזלות בעתם וזה לשון הרמב"ם ז"ל כשתחזור הלבנה בתחילת מזל טלה בתחילת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן כשיחזור כל כוכב מהן הנשארם לתחילת מזל טלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא לדרום וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצות המזרח על כל אחד מאלו מברך עושה מעשה בראשית: בבית יוסף הביא כי מקור הלכה זו הוא במסכת ברכות נט: והגהות מיימון פרק י' אות ע' פירשו בשם הערוך (ערך חמה) חמה בתקופתה ולבנה בטהרתה וכו' בימות הגשמים בימים שהיו שלשה ימים מעוננים ולא נראית חמה וכוכבים צריכים לברך עליהם בעת שיתראו וזולת זו העת לא.

פרטי הלכה

- א. הרואה חמה בתקופתה, והוא מעשרים ושמונה שנה לעשרים ושמונה שנה. והתקופה היא בתחילת ליל רביעי, כשרואה אותה ביום רביעי בבוקר, אומר: ברוך עושה בראשית. (מרן בשו"ע)

- ח. תקופת החמה הוא המקום שחוזרת לשם לתחילת הקיפה היא שעת תליית המאורות בעת הבריאה ומאז התחילה להקיף ולשמש והוא נמשך כ"ח שנה עד שבא לאותו המקום בצמצום בתחילת ליל רביעי כבעת הבריאה וזה בתקופת ניסן. (משנה ברורה)
- ט. לכתחילה מצוותה מיד להקדים מה שאפשר וטוב לברך אותה ברוב עם. כדיעבד אפשר לברך עד סוף שלש שעות על היום, והרבה פוסקים אחרונים הסכימו שאפשר לברך בשעת הדחק עד חצות והיינו אפילו בשם ומלכות. (משנה ברורה) והנכון שאחרי שלש שעות זמניות לברך בלי שם ומלכות. (ילקוט יוסף ג')
- י. המנהג בעניין ברכה זו הוא שלפני הברכה אומרים "הללו את ה' מן השמים" ואחר ברכת עושה מעשה בראשית אומרים פיוט "אל אדון על כל המעשים עד וחיות הקודש" ואח"כ אומרים "מזמור השמים מספרים כבוד אל" ואחר כך אומרים "עלינו לשבח" וקדיש. (משנה ברורה)
- יא. מנהג ירושלים שביום שמברכים בו ברכת החמה משכימים לקום להתפלל בהנץ החמה ואחרי קדיש תתקבל כשכבר עלה לגלגל החמה מן האופק, יוצאים לחצר בית הכנסת ומברכים ברוב עם ובשמחה את "ברכת החמה" (ילקוט יוסף ג')
- יב. נוהגים לומר מזמורי תהילים השייכים לעניין כגון: "השמים מספרים כבוד אל" "הללויה הללו את ה' מן השמים", עד "חק נתן ולא יעבור" ואומרים את ההלל הגדול (תהלים קל"ו) ומסיימים ב' אל אדון על כל המעשים" ונכנסים לבית הכנסת ומשלימים את התפילה, "בית יעקב" וכו' עד סוף "עלינו לשבח" ומברכים איש את רעהו "תזכו לשנים רבות נעימות וטובות. (ילקוט יוסף ג')
- יג. אין לברך ברכת "שהחיינו" עם ברכת החמה, ויש נוהגים ללוש בגד חדש ולכוון לפטור את הבגד ואת ברכת החמה. (ילקוט יוסף ג')
- יד. המרכיב משקפיים, רשאי לברך ברכת החמה כשרואה החמה דרך המשקפיים, אפילו היו משקפי שמש עם עדשות כהות. וסומא לא יברך בעצמו, אלא יכוון לצאת בברכת השליח ציבור. (ילקוט יוסף ג')
- טו. אם נתכסתה השמש בעבים ואין רואים אותה, אם נראה רושם השמש מבין העבים מברכים. אבל אם לא נראית כלל לא יברך. (משנה ברורה)
- טז. יש לברך גם כן כשרואה את הלבנה בטהרתה, וכוכבים במשמרותם, ומזלות בעיתם, דהיינו כשתחזור הלבנה בתחילת מזל טלה בתחילת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן כשיחזור כל כוכב מחמשה הנשארם (שבת י צדק מאדים נוגה כוכב – משנה ברורה) לתחילת מזל טלה...". (מרן בשו"ע) וכיום לא נוהגים לברך. (משנה ברורה)

אמרי בינה – מאמרי זוז"ל בשבזו המידות הטובות

שנים שהיו להם מריבה זה עם זה, ואחר כך נתפייסו יחד, אין לשום אחד מהם לומר: אתה עשית לי כך וכך, ולכן עשיתי לך כך וכך! ואפילו אין דעתו לחזור למחלוקתו. כי מתוך כך שיאמר לו "אתה עשית לי כך", אז ישיב לו חבירו: "אדרבה! הפשיעה היתה שלך!" ומתוך כך יעוררו המריבה פעם אחרת, ואפילו אם לא תתעורר המריבה יביישוהו שפשע. יש יושב לפניו חכם ושותק ויש לו שכר, כגון שיכוין לשמוע. יש שותק ויש לו עבירה, כגון שיחשוב: מה אדבר לפניו? כיון שאינו יודע להשיב לי כראוי, הלא אינו יודע כנגדי כלום! ויזהר מאוד, כמו שאמרו רבותינו, ז"ל (אבות פ"ה מ"ז): שבעה דברים גנולם ושבועה בכחם: חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חבירו, ואינו נבהל להשיב, שואל כענין ומשיב כהלכה, ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, ועל מה שלא שמע אומר "לא שמעתי", ומודה על האמת - וחילופיהם בגולם. אמר החכם: מי שמדבר בחכמה ובהשכל - כמלא בתבשיל, ויש חן לדברי הנבונים - כנופך במשבצות זהב. "וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים" (קהלת ט טז), ישים דבריו בפיו של חכם ועשיר כדי להשמיע, אבל הוא ישתוק. (על פי אורחות צדיקים - שער השתיקה)

לזכות – זיכור

"ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שאל מעמך, כי אם ליראה את ה' אלוקיך" (פרק י' - יב) כאשר אב מצווה על בנו לבל ילך יחף, כדי שלא תינגפנה רגליו, הרי אם הבן עודנו קטן ועדיין אין בו דעת, יראתו שלו שונה מיראתו של האב. האב חושש לשלום רגליו של הבן, ואילו הבן מתיירא פן יכעס עליו אביו. אבל אם הבן הוא מבוגר וכבר יש בו דעת, אזי אין כל הבדל בין יראתו ליראת אביו.

ה' יתברך נתן לנו תר"ג מצוות כדי לשמור עלינו לבל ניהפך על ידי הגוף למגושמים וגסי רוח ונתרחק חלילה ממנו. המצוות הן אם כן האמצעים העשויים לזקק ולזכך את האדם מן ההשפעות הגופניות הגשמיות - "רצה הקב"ה לזכות" - לזכות לשון זיכור - את ישראל, "לפיכך הרבה להם תורה ומצוות". לפיכך חפץ ה' יתברך שיראתנו לא תהיה יראת העונש, כיראתו של אותו קטן בן בלי דעת, אלא שתהיה דומה ליראתו הוא שיהא האדם מתיירא מפני העבירה, לבל יורחק בגללה מה' יתברך ולבל ייהפך למגושם וגס רוח.

אם כן זה פירושו של הפסוק: "מה ה' אלוקיך שואל מעימך כי אם ליראה את ה' אלוקיך" - ה' יתברך שואל מעימך כי תהיה יראתך דומה ליראתו ("את" פירושה לפעמים "עם") - שתתיירא מפני הנזק שהחטא גורם לנשמתך ולא רק מפני העונש... (בעש"ט ז"ל)

שוחד בצדקה

"אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, עשה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה..." (פרק י' - יז, יח, יט) יש לשאול, לכאורה מה שייך פיוס בממון - שוחד לגבי השם יתברך?

נראה לומר כי הכוונה היא כאן, שאי אפשר לפדות את המעשים הרעים על ידי מתן הרבה ממון לצדקה. וידוע שאין לך צדקה גדולה וחשובה מהתמיכה באלמנות ויתומים גלמודים או בגר שאין לו קרוב וגואל. לפיכך אמרה תורה: "ללא יקח שוחד" - אין השם יתברך נוטל שוחד, היינו צדקה שאדם עושה על מנת לפדות את עוונותיו, ואפילו מזה שהוא "עושה משפט יתום ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם ושמלה" - גם "ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" - אהוב תאהבו את הגר יען כי גם אתם הייתם גרים בארץ מצרים, אבל לא כדי לשחד כביכול את הקב"ה ולפייסו על מעשיכם הרעים... (כתב סופר)

דחיתה נפשי ותהללך

"והסיר ה' ממך כל חוליו" יש מקום לשאול מדוע נסמך פסוק זה לברכות שלפניו? נראה לומר כי על הרוב, רוב החללים באים מריבוי המאכלים והטובות ומשפע רב. לכן אחר שנתברכו בכל הטובות, יש לחוש שידבקו בהם חולאים רעים, משום כך הבטיחם שישיר ה' מהם כל חולי אפילו באופן שיהיה נתון בכל שונאיך, עם כל זה לא ידבק בך, על דרך ושמתי פדות בין עמי ובין עמך, שיהיו האויבים לוקים, וישראל ניצולים.

בזה ניכרת ההשגחה הגדולה עלינו, ונוסיף להתחזק בעבודתו יתברך, וזהו תחי נפשי ותהללך, ומשפטיך יעזרוני, שכאשר אתה עושה משפטים בעולם, באומות וברשעים, ואני מובדל מהם, וחיתה נפשי ותהללך, וזה יעזרי ויחזק ידי בעבודתך. (וחם השמש)

שמירת הלשון (על פי חפץ חיים השיעור היומי)

יש אשר מותר לאדם לשמוע רכילות למרות שהדברים אינם נוגעים אליו כלל וכלל. לדוגמא: כאשר מישהו מביע את צערו וכאבו, או נותן ביטוי לדאגותיו והוא זקוק למישהו שיחלוק עמו את רחשי ליבו תחשב ההקשבה לדברים למעשה של חסד. עם כל זאת, על השומע להיות בטוח שהמצב אכן כזה והנסיבות אמנם מצדיקות את הדבר. וכמו כן חשוב שהתבטאות כזו לא תהפוך להרגל קבוע אצל המדבר.

יש להיזהר שהמספר לא יחרוג במהלך דבריו מן העניין שבו הוא עוסק ולא ייגרר לסיפור דברים אחרים של לשון הרע אודות מי שנראים בעיניו כאויביו.

מותר לאדם גם לשמוע סיפור רכילות אם בכוונתו להסביר למספר שתפסתו את המצב והסתכלותו על האנשים שבגנותם הוא מדבר - מוטעות הן.

הערה חשובה

עונת החופשות, הנופש והטיולים מתקרבת, אחד מסוגי הביילויים האופייניים הוא רחצה בבריכות ובחופי רחצה. לדאבון ליבנו, בפועל במציאות חלק מהציבור הכללי והציבור הדתי רוחצים בבריכות וחופי רחצה מעורבים, ונראה כי הסיבה לכך היא חוסר מודעות מספקת לאיסור זה ומקורו. להלן מובאת שו"ת בנושא.

שאלה:

האם מותר לרחוץ בים או בריכה מעורבת (גברים ונשים יחד)? **תשובה:** במסכת ברכות סא. הובא "כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא".

רש"י - אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים, וזה מסתכל בה. וכתבו תוספות - אם רגיל בכך, לפי שבא לידי ניאוף וסופו יורד לגיהנום. כתב הגאון יעב"ץ - לאו דווקא אשת איש, והוא הדין גם בפנויה, שמגרה את היצר הרע בעצמו ומסלק הבושה מעל פניו.

על סוגיה זו אפשר להקשות לכאורה ממסכת בבא מציעא נט. שם הובא כי הבא אל אשת איש מיתתו בחנק ויש לו חלק לעולם הבא. בעוד שבברכות כתוב שעל הראיה אין לו חלק לעולם הבא!?

קושיא זו תורצה בתירוץ רבים, אחד התירוץ לקושיא הוא על פי התוספות בסוטה ד: הגמרא במסכת בבא מציעא מדברת במי שעשה תשובה ובמסכת ברכות מדברת במי שלא עשה תשובה. על כל פנים מהאמור יוצא כי בודאי הדבר אסור באיסור חמור.

לחיוזק דבר זה יש להביא את דברי הירושלמי במסכת ברכות א'ה', שהעניינים והלב הם שני סרסורים של עבירה העין רואה והלב חומד.

ובמסכת עבודה זרה כ': תנו רבנן - ונשמרת מכל דבר רע - שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה. תוספות - זו דרשה גמורה מהתורה. מרן הבית יוסף הביא באבן העזר כאן, שאסור להסתכל באשה כדי ליהנות מיופיה, בפנויה מדברי הקבלה, ובאשת איש מהתורה.

להלן לשון הרמב"ם בפרק ד' מהלכות תשובה: "המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה.

במסכת בבא בתרא נז: ועוצם עיניו מראות ברע - אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. רשב"ם: דהיינו כשהולך על שפת הנהר והנשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק. ושואלת הגמרא: היכי דמי? אם יש דרך אחרת רשע הוא!!!

משיבה הגמרא שמדובר כשאין דרך אחרת ובכל זאת צריך אדם להפנות את מבטו כדי להציל את עצמו.

מכאן נלמד קל וחומר לאדם המתרחץ בים או בריכה מעורבת, ואין שום יכולת לא להסתכל בנשים הרוחצות שם ובפרט שאינן לבושות בלבוש צנוע. בשו"ת רב פעלים הוסיף גם כי על הנשים המתרחצות שם יש איסור נוסף, משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול"

סיכום: להלכה ולמעשה, גדולי הפוסקים בימינו, ובכללם הרב משה פיינשטיין, והרב שמואל וואזנר הרב משה שטרן ועוד, פסקו כי אסור לרחוץ בים או בריכה מעורבת, ומצווה רבה שישמור אדם את עצמו ואת כל בני ביתו מכך, ומצווה רבה להודיע ולפרסם את חומרת האיסור, לגדור גדר ולעמוד בפרץ, ולהסיר את המכשלה מישראל, וכבר אמרו במסכת סנהדרין קז: "אלוקיהם של אלו שונא זימה".

גְּדוּלְיֵי יִשְׂרָאֵל

רבי איסר יהודה מאלץ - בנו של רבי נחמיה. למד אצל רבי לייבלי קצנלבויגן. ידוע ה' מהתמדתו ויגיעתו, עוד משחר ילדותו התכתב בתורה עם הגאון ר"מ פאדווא. בשנת ת"ר כאשר בא הגאון ר"מ פאדווא זצ"ל לכהן כרבה של בריסק, התנה עם ראשי הקהלה למנות את רבי איסר כראב"ד. מאז הורה הוראותיו כידו הרחבה.

בשנת תרט"ו עם פטירת הגר"מ פאדווא זצ"ל רבי איסר ירש את מקומו ושירת עשר שנים רצופות כמרא דאתרא בבריסק.

בסוף ימיו עלה לירושלים. נלב"ע בניסן שנת ה' - תרל"ו, ועליו נכתב: "...וכל ימי שבתו בה כלוא היה בביתו והגה בתורת ד' יומם ולילה, לא דף אחר שררה..." מחיבוריו "שו"ת רבי איסר יהודה".

סיפור השבוע

רבי יענקל קם ממטת חוליו, אמנם רגליו רעדו עדין בלכתו אך גופו החל שב לאיתנו. הפקיד הבכיר עדיין לא הרפה, ושוב עמדו הם זה לעומת זה. הפקיד המדושן המתופף בעצבנות על המכתבה וחיוך ערמומי שפוך על פניו, והיהודי חלוש הגוף שברכיו רועדות מחמת רפיון, אך נפשו איתנה.

"מפליא אותי העניין – חייך אליו הפקיד – הרי שכיב מרע היית והנה קמת, אכן בחור כהלכה! הפלא ופלא!... תתפלא לשמוע – חייך שוב הפקיד – כי בקי אני בהלכה". רבי יענקל הביט בו במבט מרוכז מה לו לגוי זה ולהלכה?

"אדם משכיל חייב לדעת ולהבין את מהלכי האויב – המשיך הפקיד בדבריו – ובכן יענקלביץ, ידוע לי שכאשר מחזיקים כלי חפירה בשבת, אפשר להחזיק את הכלי בצורה כזו שלפי ההלכה אין עוברים על איסור, ובשבילי יהיה הדבר מספיק לצלם אותך בשבת בהחזיקך טוריה ביד, ואז יענקלביץ, משוחרר הנך. ולא רק משוחרר, אלא מאשרים אנו לך חדש של הבראה בפנסיון במדרגה ראשונה ביחד עם בת זוגתך". הפקיד הביט בו בניצחון בסיימו להציע את הצעתו.

רבי יענקל השפיל עיניו "ואם אינך מקבל את הצעתי – אמר לפתע הפקיד באיום – מוסיפים לך עוד חמש על העשר". רק לפני שבוע שלחה אשתו חבילה של בגדים ומזון כשר, את הכל בזו הממונים אך את המכתב שצירפה השאירו לו. המכתב ספוג דמעות הצער של אשתו הצנועה שבר את ליבו...

ברכות

מזל טוב לניצן ויעל ברגר ה"ו לרגל הולדת הבת אוריה. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו לגדלה באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם

מזל טוב ליוני וצביה ריין ה"ו לרגל הולדת הבן. יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם

תשובות זזכה

התשובות הנכונות לפרשת דברים הם:

1-2 ב' 3-ג' 4-ב' 5-ג' 6-ב' 7-ג' 8-ד' 9-ד' 10-ד' 11-א' 12-א'

הזוכה בהגרלת הפתרונות לדברים הוא יצוק צבי טייכר ה"ו

תקציר משיבועות שיעברו: במרתף בניין התקיימה חתונה, והואר באור שבקע מעוצמת השמחה שהייתה בו. ב "מזרח" ישב יענקל החתן, לבו ומוחו עסוקים היו ב"מאמר" הקשור לגדלות יום החפה. למחרת, לאחר שבע הברכות הופיעו שליחי ק.ג.ב. "בא עמנו!!" צו על החתן. הוא הביט באשתו שעמדה מהצד בעיניים, שפחד נשקף מהן. "בא עמנו" חזרו בתוקף, רבי יענקל הלך אחריהם. טרם צאתו הניח ידו על המזוזה, וניסה להעלות חיוך ואמר: "יהיה טוב בעזרת ה"אמן" השיבה האשה הצעירה, וצנחה על הכסא מתייפחת.

במשרד המחומם, ישב איש מקריח שהביט בו בעיניים מלאות שנאה ברבי יענקל. הוא הודיע לרבי יענקל כי הוא מואשם בבגידה במולדת. על ידיו הלבישו אזיקים ודחפו אותו הצידה. לזוגתו הצעירה נשלחה הודעה: "הבוגד יענקלביץ נשלח לסיביר ל 10 שנים".

שמונה שנים של עבודת פרך וכפיה, עבודות השוברות את הגוף והנפש, אך לא את נפשו של רבי יענקל. בזמנים פנויים קידש את מוחו במשניות, פרקי תהלים וקטעי גמרא שזכר בעל פה. גופו נפגע, אולם נפשו ורוחו לא נשברה וכתם לא הכתימה, להיפך היא רק נתחזקה והתעצמה. שמו של רבי יענקל יצא לתהילה בקרב האסירים על העידוד ודאגה לאחרים. רבי יענקל נאבק על קדושת השבת. דבר שעלה לו בעמידה של שעות וימים בצינוק צר וטחוב. ועורר את זעמם של הממונים אשר, שלחו ידיעה למוסקבה - "יהודי אחד יש עמנו כאן, אשר בז לנו ולחומרת ידינו ושומר שבת כהלכתה".

עקב ידיעה זו נשלחה אישיות בכירה, ובידיה מסמכים, הקובעים גורל של אסיר זה למיתה וזה לחיים. כשהגיע, קבלוהו בסבר פנים יפות, המסתירות את האימה מפניו. מפקדי הכלא התרפסו לפניו ככלבלבים. הציעו לו את עזרתם, והדרכתם. אך הוא דחה את כל ההצעות.

לאחר שנח מעט ואכל ארוחה דשנה ביקש שיביאו לפניו את האסיר יענקלביץ. הפקיד הבכיר הביט בעיניים ערניות ביהודי, ואז החווה תנועה בידו ואמר: "שב בבקשה". הפקיד שיחק בחותמת שהחזיק בין אצבעותיו, הישיר את עיני השועל שלו אל מול פני היהודי השפוף ואמר לו דע שבכוחי לכתוב לך מיידית שטר שחרור. כלומר להפחית לך את הישיבה כאן בשנתיים...אבל תמורת זאת תצטרך לתרום דבר מה פעוט. "מהו?" – שאל רבי יענקל...אהה – כחכח הפקיד בגרונו – הפסק לשמור שבת!"

הבטיח משיבועות שיעברו: השמים האפורים הביטו בעצבות על אדמת סביר המושלגת. התמימות בעיניו של יענקל התמזגה עתה בגבורה. "אני – השיב לאט מחשב כל מילה – יהודי חסיד הנני, ואת השבת לא אחלל תמורת שום שחרור שבעולם".

"צא מכאן!" – הרעים הפקיד, שלא חפץ היה כי היהודי יראהו בחרונו ובביזיונו. שבועיים תמימים אחרי כן קדח רבי יענקל. דיזנטריה קשה פקדה את גופו והקברנים אשר במחנה היו כבר קרובים מאד למיטתו, אך הנפש המחושלת גברה על הגוף הדווי.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב ברוך בן הרב ניסים וחנה לבית בן ברוך ע"ה יחיאל (יחיא) בן יוסף ונעמה ארז ז"ל רחמים בן ורדה נחום ז"ל חיים בן אליס עציץ ז"ל אפרים בן עזורי יעקובי ז"ל

רינה בת פניר ניאזוב ז"ל חנה (חנינה) בת בודה עמור ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.א

יהי רצון שישלח הקב"ה רפואה שלימה לכל חולי עמו ישראל ובכללם ל:

אברהם בן מסעודה אמיר ה"ו הילד בן ציון יונה בן חנה אביגיל ה"ו נוריאל בן גוהרה נאמן ה"ו אושרת בת ציפורה כהן ה"ו זינה בת בואנו ניאזוב ה"ו נירית בת מזל אהרונ ה"ו שרה מזל טוב בת לאה סימן טוב ה"ו

מאצרות התורה לילדים

ילדים יקרים וחביבים, בטרם יכנסו ישראל לארץ, ממשיך משה להכינם וללמדם על שמירת המצוות. משה אומר להם אם תשמרו את כל המצוות, ותעשו זאת בכוונת הלב, תזכו לחיות ולהיות עם רב ולהיכנס לארץ ישראל – ארץ הקודש ולהתנחל בה.

משה רבנו יודע כי הגאווה היא שורש כל המידות הרעות שבעולם, מפני שגם כשהאדם הגאה מקיים מצווה, הרי אינו עושה אותה לשם שמים, אלא לשם התפארותו ושבוה.

על כן מזכיר משה לישראל כשמזלם טוב, אל ישכחו את ימי הסבל במצרים, במדבר ובדרך לארץ ישראל. ואל ישכחו כי ה' הוא זה אשר נותן להם כח להצליח ולעשות חיל. אם יתחילו לשכוח מעט – סופם שישכחו הרבה, יתרחקו מה' ויגיעו חלילה לעבודה זרה.

אם יעשו כן, הרי יהיו כמו הגויים, וכפי שהאביד ה' את הגויים מן הארץ כן יגרשו אף הם מארץ ישראל. אבל, אם יזכרו עם ישראל את כל החסדים אשר גמל אתם ה', לא יגיעו לידי התפארות ויוהרה כאילו הכל מעשה ידיהם להתפאר. הם יתדבקו בדרכיו, ישמרו את מצוותיו ויזכו לכל הטוב שהבטיח ה' לאבותיהם. משה אומר לבני ישראל, גם כשתהיו בארץ ישראל, המשופעת באוויר צח, מעיינות מים ובאדמה ברוכה - אל תשכחו את ה' ריבון העולמים.

לכן "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך" – יש להקפיד שלא ליהנות מהעולם הזה בלי ברכה. על הטוב שבעולם אנו מודים לה' בכך שאנו מברכים את ה' לפני ואחרי שאוכלים, וכך זוכרים שהטוב בא ממנו.

משה מוסיף ואומר לבני ישראל: מה ה' מבקש מאיתנו? - כי אם ליראה את ה'. אין הוא זקוק למאומה, הוא מלך מלכי המלכים, אדון הכל, השמים וכל צבאם נותנים לו כבוד ומלוא כל הארץ כבודו. ה' מבקש מאיתנו אך ליראה ולאהבה אותו – לטובתנו.

מהי אותה יראה? היראה הפחותה והנמוכה מכולן היא "יראת העונש", כלומר, אדם שמקיים את המצוות מתוך פחד להיענש על ידי ה'.

היראה הגבוהה ביותר היא "יראת הרוממות" יראה זו קשה להשגה ורק מעטים זוכים לה.

היראה הטובה והיותר ניתנת להשגה היא "יראת האמונה" כלומר ידיעה כי ה' בורא העולם הוא המנהיג אותו בכל רגע ורגע. הוא משפיע על כל הארועים שעוברים עלי האדם. יראה אינה מטילה פחד על האדם, אלא מלמדת אותו להבחין בין טוב לרע וגורמת לו אושר ושמחה.

כל עוד אין האדם ירא שמים אין תועלת רבה במעשיו ובמצותיו. יראת ה' ואהבתו צריכה לשרות בכל המעשים ובכל המצבים. רק באבותנו בחר ה' מכל העמים ועל כן עלינו להיות כמותם ולעבדו בלב שלם.

שאלות לילדי כיתות א' עד ג' (לפחות חלק מהשאלות עפ"י "אוצרות התורה לילדים" שלמעלה)

1. איזה פרי משבעת המינים לא הוזכר בשמו?
 - א. הענבים.
 - ב. הזיתים.
 - ג. התאנים.
 - ד. התמרים.
2. איזו מידה היא שורש כל המידות הרעות?
 - א. מידת הכעס.
 - ב. מידת הגאווה.
 - ג. מידת השקר והליצנות.
 - ד. מידת הקינאה.
3. איזו מצווה עוזרת לאדם לזכור שכל הטוב בא מאת ה'?
 - א. ברכת כוהנים.
 - ב. מצוות ישיבה בסוכה.
 - ג. המצווה לברך את ה' לפני ואחרי שאוכלים.
 - ד. המצווה לכבד ולאהוב את הגרים.
4. כיצד ירחיק ה' את הגויים שבארץ ישראל מפני עם ישראל?
 - א. כולם בבת אחת.
 - ב. קודם את היותר רעים ואחרי כן את הפחות רעים.
 - ג. לא ה' ירחיק אותם, אלא בני ישראל.
 - ד. ירחיקם מעט מעט.

שאלות עפ"י רש"י לכיתות ד' זה'

5. למה הכוונה "ואשב בהר" (פרק ט')?
 - א. ישיבת משה בהר במלחמת עמלק.
 - ב. משה שבר את הלוחות בהר וישב להירגע.
 - ג. התעכבתי בהר.
 - ד. שבת להר לקבל לוחות שניים.
6. מדוע סמך משה את פרשת שבירת הלוחות לפרשת מיתת אהרון?
 - א. המאורעות היו סמוכים.
 - ב. אהרון מת עקב שבירת הלוחות.
 - ג. ללמד שקשה מיתת צדיקים לפני ה' כיום שנשברו בו הלוחות.
 - ד. ב' וג' נכונות.
7. "את ה' אלוקיך תירא... ובשמו תישבע..." (פרק י') למי מותר להישבע בשם ה'?
 - א. רק לכהן הגדול.
 - ב. רק למלך.
 - ג. כל מי שחושב שנשבע לאמת.
 - ד. למי שהגיע למידות של ירא ה', עובד ה' ודבק בה'.
8. "על פן לא ה'ה ללוי חלק ונחלה עם אָחיו..." (פרק י') מדוע לא היה ללוי חלק ונחלה בארץ ישראל?
 - א. כי זכו במתנות כהונה ולוויה.
 - ב. הובדלו לעבודת המזבח ואינם פנויים לעבודת אדמה.
 - ג. נחלתם הייתה מפוזרת בכל הארץ.
 - ד. א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י לכיתות ו' עד ח'

9. "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוקיך בה" האם לטובה או לרעה?
 - א. תמיד לטובה.
 - ב. תמיד לרעה.
 - ג. לעיתים לטובה ולעיתים לרעה.
 - ד. אין פה סימן לא לטובה ולא לרעה.
10. "וְאֲשֶׁר עֲשָׂה לְדָתָן וְלָאֶבְרָם... וּתְבַלְעֵם... וְאֵת כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם..." (פרק יא') למה הכוונה - "כָּל הַיְקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם"?
 - א. הכוונה לקרובי משפחתם בכל היקום.
 - ב. הכוונה לנחלה שהיו צריכים לזכות בה בארץ ישראל.
 - ג. הכוונה לכל ממונם.
 - ד. ב' וג' נכונות.

שאלות לכיתות ה' עד ח' – ממפרשים אחרים על התורה

11. "שְׁמִלְתָן לֹא בְלִתָּה מְעַלְיָךְ..." (פרק ח') לפי פירוש האבן עזרא כיצד קרה הדבר?
 - א. בדרך נס.
 - ב. הוציאו ממצרים הרבה בגדים והיה להם מספיק להחלפה.
 - ג. באכילת מן לא נוצרת זיעה הגורמת לבלאי.
 - ד. כל התשובות נכונות.
12. "וְאֵתֶּפֶשׂ בְּשָׂנֵי הַלַּחַת... וְאֲשַׁבְּרֵם לְעֵינֵיכֶם" (פרק ט') לפי פירוש הרמב"ן מדוע הזכיר משה לבני ישראל את שבירת הלוחות?
 - א. מפני שבהמשך מזכיר את הלוחות השניים.
 - ב. לומר להם שסיכן נפשו בזה לטובתם.
 - ג. להדגיש עד כמה חמור היה עוונם.
 - ד. א' וב' נכונות.

כללי השתתפות

לימוד פורה ומהנה

- ❖ להניח בתיבה בבית הכנסת הספרדי המרכזי, בבית משפחת בוחניק. או לדוא"ל - nimsin@zahav.net.il בתוך שבועיים.
- ❖ בין הפותרים נכון יוגרל ספר או שובר קניה בסך 20 ₪ למימוש בכלבו כוכבי, או במתנת חן. המתמידים חומש מלא יזכו בפרס ללא הגרלה.